

ORANJE boven

Oranjegekte kun je het misschien niet noemen. Maar diverse Wageningse onderzoekers hebben wel zo hun eigen oranjekoorts. Een greep uit het oranje-gevoel van Wageningen UR.

tekst: Roelof Kleis, Albert Sikkema en Hans Wolkers

Natuur juicht niet voor oranje

De roggelelie. Lang hoeft prof. Joop Schaminée van Alterra niet na te denken over de vraag een oranje plant te noemen. Helaas is de bloem wel uiterst zeldzaam.

De Hollandse natuur juicht niet voor oranje. Schaminée schieten maar een paar soorten te binnen die oranje bloemen hebben. Het oranje havikskruid natuurlijk. En vooruit, het rood guichelheil. Dat is – in weerwil van de naam – ook wel oranje te noemen. En natuurlijk de roggelelie of oranjelie. De *Lilium bulbiferum subsp. croceum* is zonder twijfel de mooiste inheemse oranjeklant. Maar een kleine kans dat iemand hem kent, want de plant is uitermate zeldzaam. Alleen filatelisten zullen hem mogelijk herkennen: de plant werd in 1994 geëerd met een zegel.

Dat was vroeger wel anders. Toen was de oranje roggelelie net zo prominent in akkers aanwezig als de blauwe korenbloem of de rode klapproos. ‘Maar als er iets in ons land achteruit is gehold dan is het wel de akkervegetatie’, vertelt Schaminée. ‘De Nederlandse akkers bevatten eens een grote hoeveelheid bijzondere en zeldzame planten. Maar door ontwatering, intensivering en schaalvergroting van de landbouw is die diversiteit op de meeste plekken

‘Hij stond alleen nog bij mensen in de tuin’

verdwenen. De roggelelie heeft daardoor een enorme klap gekregen.’

De roggelelie wordt in Schaminées overzicht van de Nederlandse plantengemeenschappen ingedeeld bij de Korensla-associatie, de gemeenschap die je van oudsher tegenkomt op de roggeakkers van de essen. ‘Op enkele plaatsen in ons land wordt geprobeerd die oude essen te herstellen. Bijvoorbeeld in het Drentse museumdorp Orvelte.’

Schaminée beschrijft de roggelelie in het boekje Midden-Drenthe, getekend in het zand. Het werkje uit 2006 is een pleidooi voor de erkenning en het herstel van de typische streekeigen natuur. ‘In de gemeente Midden-Drenthe betreft dat bijvoorbeeld de roggelelie. Die hoort daar van oudsher, maar komt nu helaas niet meer voor. We vonden de bloem alleen nog bij mensen in de tuin. Die hadden hem ooit uit de natuur overgeplant.’

Schaminée hekelt de eenvormigheid die overal is ontstaan. ‘Iedere streek had vroeger zijn eigen landbouwgewassen en -rassen, zijn eigen type boerderij en zijn eigen beheersvormen. Het waren complexe samenlevingen, het resultaat van eeuwenlange processen. Maar dat is bijna helemaal verdwenen. Voor die eigenheid, daar vraag ik aandacht voor.’

Verf met calendula

Robert van Loo van Plant Research International doet onderzoek aan de goudsbloem, de *Calendula officinalis*. Die dankt zijn oranje kleur aan het bètacaroteen in de bloem.

Calendula is bekend van de helende zalfjes en babyolie, maar dat is niet de reden dat Van Loo de bloem interessant vindt. Hij veredelt de goudsbloem om er zuivere zaadolie uit te winnen. Door zijn sterk drogende werking is de calendulaolie met zijn oranje gloed geschikt voor toepassing in verf. Calendula Oil BV, een spin-off van Wageningen UR, ontwikkelt een productie- en afzetketen van calendulaolie voor de verfindustrie.

De goudsbloem heeft nog een verrassende toepassing. De bloemen worden ook aan kippenvoer toegevoegd. Zo krijg je mooie oranje eidooiers.

Oranje is lekkerder

De oranje wortel die we vandaag zo gewoon vinden, is in Nederland ontstaan in de zestiende eeuw. Daarvoor hadden penen allerlei kleuren, variërend van wit en geelgroen tot paars-rood. Die kleurige penen kwamen uit Turkije en Afghanistan via Spanje in ons land terecht.

Twee ontwikkelingen hebben geleid tot de moderne peen zoals wij die kennen. Ten eerste de ontdekking van een

